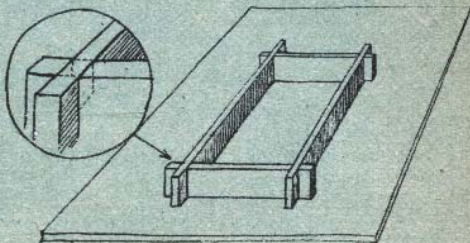

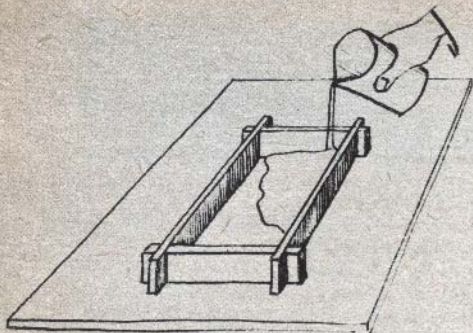
JAK WYKONAĆ GIPSORYT

Do wykonania gipsorytu trzeba przygotować: płytkę gipsową, na której zostanie wyryty rysunek, płytkę szklaną do rozcierania farby oraz wałek i farbę drukarską. Płytkę gipsowa powinna być dostatecznie gruba (3—4 cm) i równa z obydwu stron, by nie pękła w czasie odbijania na niej rysunku. Idealnie gładka powinna być ta strona płytki, na której, po naniesieniu rysunku, ryć będziemy dłutkiem.

Chcąc przygotować płytki do gipsorytów, najlepiej wykonać rozkładaną ramkę (rys. 1) (na zakładkę) z dobrze wygładzonych i pociągniętych pokostem lub lakierem listewek drewnianych, by je łatwo było oddzielić od gipsowej płytki. Idealnie gładką powierzchnię płytki otrzymamy podkładając pod ramkę płytkę szklaną. Po ułożeniu ramki na płycie szklanej w naczyniu o gładkiej i równej powierzchni (by łatwo było wylać) rozrabiamy gips z wodą. Robimy to w ten sposób: wlewamy do przygotowanego naczynia taką ilość wody, jaka potrzebna jest do wypełnienia objętości ramki, i wsypujemy do niej

Rys. 1. Rozkładana ramka

Rys. 2. Wlewanie gipsu do ramki

gips, mieszając go z wodą dokładnie i szybko, aby nie twardniał i aby nie było w nim grudek.

Masa gipsowa nie powinna być zbyt gęsta, bo wtedy źle się wylewa i nie wypełnia szczelnie ramki. Najlepszy do tego celu jest gips „artystyczny”, sprzedawany w 1-kilogramowych paczkach (w cenie 4 zł 40 gr). Po wlaniu płynnego gipsu w ramkę (rys. 2) wyrównujemy

brzeży i na wierzch nakładamy równie płytkę szklaną, dzięki czemu otrzymujemy obydwie powierzchnie płytki gipsowej bardzo równe i gładkie. Teraz należy poczekać, aż gips ostatecznie stwardnieje. W czasie wiązania się cząstek gipsu wytwarza się dość dużo ciepła, toteż póki płytka zupełnie nie wystygnie, nie należy wyjmować jej z ramki.

Gdy płytka dostatecznie stwardnieje, uginamy z lekka, znajdującą się pod ramką płytkę szklaną, raz z jednej, a potem z drugiej strony, przez co dostaje się tam powietrze i co pozwoli nam na oddzielenie przylegającej szczelnie do gipsu płytki szklanej. Po oddzieleniu szkła, ostrożnie rozbieramy ramkę, by nie uszkodzić płytki. Teraz należy płytkę dostatecznie wysuszyć (nie wysuszoną łatwo uszkodzić), i nasycić tę powierzchnię, na której będziemy wykonywać rysunek, rozcieńczonym klejem stolarskim. Zabieg ten jednak nie jest konieczny.

Gotowa płytka gipsowa z wyrytym rysunkiem

Przedtem lub w międzyczasie należy przygotować rysunek, który chcemy powielić.

Rysunek powinien formatem odpowiadać wymiarowi płytki. Po naniesieniu rysunku na płytkę, przystępujemy do rycia, które wykonujemy rylcami do drzeworytów lub rylcami zrobionymi z drutów od parasola, w ostateczności zaś scyzorykiem albo innym ostrym stalowym narzędziem. Rysunek powinien być tak zaprojektowany, by miał interesujące zestawienia plam czarnych i białych, co dobrze jest uwidocznione na załączonych zdjęciach.

Płaszczyna płytki w miejscach, które mają być białe, zostaje tak nacięta rylcem, by powstało wgłębienie. Lepiej jest wyciąć z początku mniej materiału i zrobić próbną odbitkę celem zorientowania się, czy wszystko jest w porządku, aniżeli wyciąć go za dużo. Jeśli wytniemy za dużo materiału, trudno nam będzie potem coś poprawić. Gdy wszystkie miejsca, które mają być białymi plamami, zostały dostatecznie z powierzchni gipsu wybrane, wykonujemy właściwą odbitkę. Robimy to w ten sposób: na powierzchnię dość dużej płytki szklanej nakładamy trochę farby drukarskiej lub farby do powielania i rozprowadzamy ją po powierzchni szkła wałkiem (dobrze nadają się do tego celu wałki fotograficzne). Po równomiernym rozłożeniu farby na wałku, przeciągamy nim po powierzchni płytki gipsowej w ten sposób, by się równomiernie pokryła farbą. Teraz bierzemy papier i przykładamy go do powierzchni płytki, a następnie ręką lub brzegiem grzebienia staramy się dobrze docisnąć całą jego powierzchnię do nasyconej farbą powierzchni płytki, by dobrze do niej przyległa. Po odjęciu papieru otrzymujemy gotową odbitkę rysunku. Jeśli nie mamy farby drukarskiej, możemy na powierzchnię płytki nałożyć papier i przytrzymując go palcami (by się nie przesunął) natrzeć jego powierzchnię kredką woskową lub ołówkiem, tak jak to często robimy

Odbitka gipsorytowa. Autorka Barbara Burza

odbijając monety na papierze. Do wykonania odbitek stosujemy różne gatunki papieru. Dobrze do tego celu nadają się także różne gatunki papieru pakowego, jak „jawa” i „natron”.

Dział sztuki posługujący się taką techniką nazywamy grafiką. W podobny sposób możemy wykonać rytowanie na linoleum lub w drewnie, odbitki tak otrzymane nazywają się wtedy będą linorytem lub drzeworytem. Najlepiej jednak i najłatwiej jest ryć płytkę gipsową. W ten prosty i łatwy sposób możemy ilustrować wydawane w kilkudziesięciu egzemplarzach gazetki szkolne czy obozowe. Tak samo możemy również odbijać tytuł gazetki. Należy jednak pamiętać o tym, że litery muszą być narysowane tak, jakbyśmy je widzieli w lusterku, dopiero wtedy dadzą nam po odbiciu właściwy napis. Załączone fotografie przedstawiają widok płytki gipsorytowej oraz odbitki rysunków i napisów.

Władysław Skoczylas